

NARODNI DNEVNIK

Neodvisen političen list.

Izhaja vsak dan popoldne.

Mesečna naročnina:

V Ljubljani in po pošti Din 16, inozemstvo Din 25.

Uredništvo in upravljalstvo: Wolfova ulica št. 1/L.
Telefon 213.

Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po tarifu.

Pisanim vprašanjem naj se priloži znamka za odgovor.

Račun pri poštnem čel. uradu št. 13.633.

Državotvorni defetisti.

Da ne uživa vlada simpatij opozicije, je naravno in ravno tako samoposebi umljivo je, če skuša opozicija na vsak način vlado vreči in zasedati njeno mesto. Toda vsaka stvar ima svoje meje in tako tudi boj opozicije proti vladi.

Zakaj vlada je predstavica države in le prebogosto mora prenašati vladi namenjene udarce države. V demokratičnih in parlamentarnih državah se opozicija te možnosti vedno zaveda in zato je mogoče, da je bil Mac Donaldov položaj ravno tekom trajanja londonskih pogajanj najbolj trden. Z lahkoto je sicer mogla opozicija vreči Mac Donald in mu vzeti slavo, da pripada njemu glavna zasluga za uspešen zaključek Londonske konference, toda ker bi potem trpeli angleški interesi ni mislila opozicija nato niti v sanjah.

Pri nas seveda nismo tako napredovali, da bi opozicija razumela lojalno borbo proti vladi. Pri nas se stalno vsaka stvar pretirava. Ko so bile sedanje vladne stranke še v opoziciji, so napadale vlado na način, da se je razvil med vsemi njihovimi volilci pravi defetizem. In ne dosti boljše je danes, ko tvorijo opozicijo prejšnje vladne stranke, ki s ponosom pravijo o sebi, da so državotvorne stranke.

Dan na dan ponavljajo naši mladinski listi, da je sedanja vlada pred padcem in imenovali so se že datumi, kdaj da bo vlada odstopila. Dvomimo, da bi bilo tako pisanje v interesu bralcev in resnice, še bolj pa dvomimo, da bi bila taka napredna prerokovanja v interesu države.

Jugoslavija ima skleniti celo vrsto mednarodnih pogodb in jasno je, da bodo te pogodbe za Jugoslavijo tem ugodnejše, čim več ugleda bo imela vlada, ki jih sklepa. Kako pa naj nastopi sedanja vlada uspešno proti vladi Cankova, če pa naši listi stalno pišejo, da bo že jutri padla? Kako naj izpade za nas ugodno trgovinska pogodba z Avstrijo, če pa mora Avstrija računati s tem, da bo vodila pogajanja v kratkem z drugo delegacijo. In kako naj zastopa naše interese proti Italiji z uspehom vlada, kateri morejo zalučati Italijani v obraz, da je od danes do jutri?

Na dnevnem redu je dalje važna pogodba med Francijo in Jugoslavijo. Zopet je potrebno, da ima naša vlada avtoriteto in zopet je napačno, če se ravno z naše strani ruši avtoriteto vlade. Zlasti pa mora škodovati, če se proglašajo, da je sedanja vlada od radicevcev popolnoma odvisna, da mora izvajati to, kar zahteva Radić, sluga Moskve. Ali se ne pravi dajati s tem našim nasprotnikom potu, da čim več zahtevajo?

Vprašamo, s čem pa je dal Marinković povoda, da je opozicija nezadovoljna s sedanjo zunanjo politiko vlade? Ali ni bil njegov ekspezo tak, da ga je odobrili tudi Trifković, glavni govornik opozicije? In ali se je do sedaj sploh pripetila kaka stvar, ki bi upravičevala nezaupanje do zunanje politike sedanje vlade? V čem pa se je pokazal upliv Moskve?

Pa ne samo vsled zunanje politike mora biti opozicija lojalna, tudi naša notranja konsolidacija zahteva to. Popolna zmaga državnega edinstva je mogoča le, če ima vlada vsaj to avtoriteto, ki jo kot najvišji izvršilni organ države nujno potrebuje. Ne rekli ne bi ničesar, če bi opozicija prestala z lojalno borbo, ker se je vlada pregrešila proti osnovnim pravilom objektivnosti in če bi bila vlada samo eksekutiva strankarstva.

Toda o sedanjih vladi tega ni mogoče reči. Ali sta mar bila nova velika župana Slovenije postavljena iz strankarskega stališča. Ali mar nista bila oba imenovana že od prejšnjega režima? Ali je bil imenovan ljubljanski komisar iz strankarskega ozira?

Silne očitke delajo mladinski listi vsled zagrebških dogodkov. Niti en mladinski list pa še ni navedel niti enega dejstva, ki bi dokazovalo krivdo vlade. Če zakriči v Zagrebu kak smrko-

Imenovanje velikih županov.

Ukaz o imenovanju novih velikih županov v Sloveniji podpisan. — V Ljubljani bo veliki župan g. Šporn — v Mariboru pa dr. Ploj.

Beograd, 20. avgusta. Danes opoldne je prispel iz Topole podtajnik notranjega ministrstva Čemović. Čemović je na včerajšnji svoji avdijenci dal kralju v podpis ukaz o imenovanju

velikih županov v Sloveniji. Kralj je podpisal ukaz, po katerem se imenuje na mesto velikega župana dr. Baltić v Ljubljani Šporn in mesto Pirkmajerja v Mariboru dr. Ploj.

Političen položaj miren.

Beograd, 20. avgusta. Politična situacija danes dopoldne ni zabeležila nobenega važnega dogodka. V notranji politični situaciji je nastal odmor, ki bo trajal do končanih svečanosti v Surdulici in v Peču, ali potem lahko z gotovostjo pričakujemo raznih važnih dogodkov.

Beograd, 20. avgusta. Opozicijski krogi trdijo, da bo današnja vlada ostala le toliko časa na krmilu, dokler ne bo izdala invalidskega zakona. Na to pristajajo celo radikali. Takoj potem, ko bo izdan invalidski zakon, bo moral Davidović podati ostavko, ali pa bo padel v parlamentu.

Beograd, 20. avgusta. Sinoči je predsednik vlade Davidović dolgo konferiral z ministrom dvora Jankovićem. Davidović je odstopil od svojega potovanja v Topolo in je mesto njega zjutraj

odpotoval Marko Čemović, podtajnik v notranjem ministrstvu. Marko Čemović je kralju ponesel ukaze o imenovanju velikih županov v podpis. Kakor doznajajo, je prišlo do sporazuma za postavitev 12 velikih županov, Davidović bo ostal danes v Beogradu, ker pričakuje zvečer prihod Mačeka iz Zagreba. Maček bo skušal odpraviti nesporazumljenje v vladi, ki je nastalo po zagrebških dogodkih.

Beograd, 20. avgusta. Tekom prihodnjih dni ne pričakujemo v Beogradu nobenih važnih dogodkov. Z velikim zanimanjem pričakujejo vsi politični krogi le noto naše vlade bolgarski vladi radi napada na našega sofijskega vojnega atašeja Milkovića. Ker je to že tretji napad na naše zastopništvo v Sofiji, pričakujejo, da bo ta nota mnogo ostriša in da bo obsegala več pogojev nego prejšnje.

Razlika bo drž. uradnikom izplačana še ta mesec.

Beograd, 20. avgusta. Vlada obeka preko današnjega svojega tiska, da bo še ta mesec izplačala vsem državnim nameščencem razliko med novimi in stariimi plačami od 1. oktobra 1. l. do 1. maja t. l. po odbitku prejetega avansa. Dalje izjavlja finančni minister, da je že našel potrebne kredite za izplačevanje teh razlik. Generalna direkcija državnega računovodstva je izdala že načrt o tem izplačevanju. Administracija je že izdelala vse priprave, tako da ima o tem vprašanju odločiti samo vlada.

DAVIDOVIĆ ODIDE H KRALJU.

Beograd, 20. avg. G. Pečić bo eventualno z Davidovićem odpotoval v Topolo, da poda kralju v podpis ukaz o imenovanju velikih županov, za katere so se dosedaj sporazumeli. Iz Topole bosta odšla Pečić in Davidović obnem s kraljem v Surdulico in v Peč.

MADŽARSKA LOJALNE ORGANIZACIJE BODO DOVOLJNE.

Beograd, 20. avgusta. Kakor doznajajo vladni krogi, bo vlada na prvi seji razpravljala o ponovni dovolitvi delovanja madžarske stranke in vseh madžarskih organizacij, ki ne bi škodile napredku države. Izdelan in motiviran predlog se nahaja v notranjem ministstvu.

lin živjo republika, za to vendar ni odgovorna vlada?

Sploh ta hrup zaradi zagrebških dogodkov. Vsi nemški listi so sedaj prenapolnjeni s poročili o napadih na Sokole v Zagrebu. In obširno se piše, da so bili napadeni tudi češki in poljski Sokoli. Ali je mar v interesu države, če se dela iz muhe slona samo zato, da se more udariti vlado?

Če bere danes mladinske liste pristaš samostojne demokratske stranke, potem mora priti do prepričanja, da se upravlja sedaj Jugoslavija tako slabo, da je njen propad neizogiben. Ali je mar to v interesu države? Če pa bere mladinske liste radicevci ali človek, ki še ni pridobljen za državno misel, potem mora misliti, da mu je dovoljeno vse in da bo Jugoslavija v kratkem sovjetska kolonija. Ali je mar to v interesu države?

Bilo je ogabno, ko je prejšnja avtonomična opozicija širila defetizem, toda še ogabnejši je defetizem državotvornih strank.

V opoziciji se izkaže rodoljub, kakor se izkaže v sili prijatelj. Državotvorni defetisti žal te preizkušnje niso prestali!

Spopadi vled agrarne reforme v Bosni.

En musliman ubit, dva težko ranjena.

Beograd, 20. avgusta. V Sarajevu je prišlo do spopadov med muslimani in Srbi zaradi agrarnih odnošajev. Muslimani, ki so dobili vsled vstopa svoje stranke v vlado pogum, preganjajo naše težave z zemljišč. Včeraj je v spopadu z muslimani ubil nek Srb na mestu v Sarajevu nekega muslimana in dva težko ranil. Danes dopoldne je prišlo do novih spopadov. Intervenirati je morala policija.

PO ZBOROVANJU RADIKALOV.

Beograd, 20. avgusta. V opozicijskih krogih se živahno komentira včerajšnje zborovanje radikalov. Konstatira se, da je zborovanje zelo uspešno in da je dokazalo, da so radikali odločni in na energično borbo. Zlasti so zadovoljni samostojni demokrati z govorom Nikole Pašića, ker vidijo v tem govoru jamstvo, da bo njihova koalicija z radikali obstala. Radikali, pristajši Jovanovićeve teze pa so z zborovanjem manj zadovoljni in izjavljajo, da je bilo presilno povdaranje velesrbstva napačno in za radikalno stranko škodljivo, ker se s tem utrjuje samo pozicija Davidovića. Naloga radikalne stranke je, da ona izvede sporazum s Hrvati, kar pa je s povdaranjem velesrbstva nemogoče.

Da ne bi prišlo do nemirov, je izdala vlada obsežne varnostne odredbe in pripravljeno je bilo tudi vojaštvo.

NOV MITING RADIKALOV.

Beograd, 20. avgusta. Kakor doznava vaš dopisnik nameravajo sklicati radikali v Beogradu v kratkem velik miting radikalov. Na tem zborovanju naj bi bil zastopani vsi deli naše države, zlasti pa naj bi bilo veliko zborovalcev iz Vojvodine, Srbije in Bosne. Radikali upajo, da bo prišlo na to zborovanje do 100.000 radikalov. Podrobnosti o tem zborovanju določi glavni odbor radikalne stranke. — Večina radikalnih poslancev je odšla iz Beograda. V političnem življenju je nastopilo zatijše in velik del politikov in poslancev je odšel na odmor. Le Nikola Pašić dela neutrudljivo na dovršitvi svoje akcije.

RADIĆ SE STRINJA Z MIN. PEČIĆEM.

Beograd, 20. avgusta. V današnjem »Slobodnem domu« se Radić bavi s sokolskim zletom v Zagrebu in z izjavo ministra Pečića, da je incidente zakrivila deca. Radić smatra Pečića gledé zagrebških dogodkov za najboljši informiranega človeka in se z njegovo izjavo strinja. Radić meni, da so zagrebški dogodki le provokacije gotovih krogov v glavnem mestu Hrvatske.

Atentat na našega vojnega atašeja v Sofiji.

Beograd, 20. avgusta. Iz Sofije poročajo, da je bil 17. t. m. zvečer izvršen atentat na našega vojnega atašeja v Sofiji g. Milkovića. Povodom tega je vlada na sinočnji konferenci sklenila, da vložijo protestno noto pri bolgarski vladi. Davidović se je o tem razgovarjal z bolgarskim poslanikom na našem dvoru Vakarevskim.

OSTRA NOTA NAŠE VLADE.

Beograd, 20. avgusta. Danes je prispel v Beograd zunanji minister Marinković in imel z Davidovićem ob 10. uri dopolne konferenco, na kateri sta razpravljali o tekstu note, ki jo bo predala naša vlada bolgarski vladi radi napada na našega sofijskega vojnega atašeja Milkovića. Na popoldanski seji vlade bo določen definitivni tekst note, ki bo, kakor sodijo, zelo ostra.

Sporazum med Cankovom in makedonstvujuščimi.

Beograd, 20. avgusta. Med vlado Cankova in makedonskim komitejem je prišlo do sporazuma. Vlada Cankova je ugodila nekaterim zahtevam makedonstvujuščih, za to pa so se morali ti odreči svojem proglasu, objav-

ljenem v »Balkanski federaciji«. Edino Čaulev je ostal pri programu »Balkanske federacije«, to je, da se politika makedonstvujuščih naslanja na politiko Rusije.

Prevoz Matteottijevih ostankov.

Rim, 20. avgusta. Iz Rima poročajo, da je bila včeraj popoldne odpeljana krsta z Matteottijevimi ostanki proti postaji Monte Rotondo. Krsto so odpeljali v avtomobilu, kateremu je sledilo po 50 karabinerjev tudi v avtomobilih. Za temi so se vozili časniki in Matteottijevi sorodniki. Krsta je bila obložena s kupom vencev raznih socijalističnih udruženj in socijalističnih strank. Socijalistična stranka je želela, da bi se vršil pogreb v Rimu, žena Matteottijeva pa je izrazila željo, naj se Matteotti pokoplje v njegovem rojstnem kraju Ratto Polesine. Mislijo, da je to storila na migljaj vlade, ki se je zbal demonstracij. Truplo ni bilo prepeljano niti v Rim, temveč na postajo Monte Rotondo, kjer so se pokolnili nesrečni žrtvi socijalistični poslanci in slovenski poslanec dr. Besednjak. Krsto so položili v posebni voz brzovlaka Rim-Trst. Izmed socijalističnih poslancev je spremljal voz Matteottijev prijatelj Bocconi. Zvečer ob 10. uri je prispela krsta v Firence ter ostala na postaji. Prišlo ni do nikakih demonstracij, ker meščanstvo sploh ni vedelo, da se nahajajo na postaji zemljski ostanki Matteottijevi. Matteottijeva žena je naslovila na italijanski narod pismo, v katerem ga prosi, naj se povrne k slogi in naj se ji pridruži v molitvi za pokojnega moža.

SESTAVA OPOZICIJSKEGA BLOKA V BOLGARIJI.

Sofija, 19. avgusta. V Sofiji se vodijo pogajanja med nekaterimi poslanci vladne večine in opozicijskimi skupami Malinova in zemljoradnika Tomova. Ta pogajanja imajo sedaj samo še informativni značaj, vendar obstoji resna tendenca, da se nekateri člani vladne večine ločijo od Demokratičskega Zgovora in da tvorijo opozicijski blok z Malinovimi in Tomovimi skupami proti Cankovi vladi. V Demokratičskem Zgovoru se čuti nezadovoljnost proti Cankovi vladi. Misli se na izmenno osebnosti v sedanjem kabinetu. Na Cankovo mesto bi imel priti Ljapčev, predsednik Dem. Zgovora, a na mesto zunanega ministra Kalfova bi imel priti Madžarov, bivši bolgarski poslanik v Londonu.

ČLANEK »POLITIKE«.

Beograd, 20. avgusta. Današnja »Politika« v svojem uvodnem članku »Posledica zagrebške nepremišljenosti« ostro napada radicevce, ki da so izzvali incidente in spopade z jugoslovanskimi Sokoli. »Politika« pravi, da so ta napad izvršili separatisti vsled tega, ker jim ni uspelo pripraviti meščanstvo do tega, da bi ignoriralo te velike slavnosti in ker so hoteli separatisti s tem preprečiti manifestacije jugoslovanske Sokolske misli. Po kratki rekapitulaciji omenja list dalje, da imajo separatisti pet žrtve več nego jugoslovanski Sokoli. Posebno pa podčrtava »Politika«, da niso mogli odnesti ravno najboljšega utisa z zleta bratje Čehoslovaki, Poljaki in Rusi vsled nesramnih napadov radicevcev.

OPTIMISTIČNI TAJNIK HUGHES.

New York, 19. avgusta. Državni tajnik se je vrnil s potovanja po Evropi ter prevzel svoje posle. Ob tej priliki se je zelo zadovoljivo izjavil o londonski konferenci in njenem rezultatu. Prepričan je, da niti ena vlada, ki je sodelovala pri tej konferenci ne bo mogla preprečiti ratifikacije londonskega sporazuma. V memorandumu trgovskega departementa v Washingtonu se kaže velik optimizem z ozirom na koristi, katere bo imela Evropa od sprejetih Dawesovih zakonov. Oživila bo svetovna trgovina in povečale se bodo zahteve po ameriških surovinah. V finančnih krogih niso tako optimistični.

Borzna poročila.

Ljubljanska borza, dne 20. avg.

Blagovni promet:

Otrobi po vz. frko Ljubljana, 1 vag. denar 245, blago 245, zaključki 245; pšenica bačka frko Ljubljana, 74 kg v vrečah, blago 460; pšenica domača, nova, frko Ljubljana denar 405; pšenica domača, stara, frko Ljubljana denar 415; ječmen pivarski, frko Ljubljana denar 450; koruza florentin, frko Ljubljana denar 320; grahovica semenska, frko Ljubljana blago 300; lanec sem. frko Ljubljana 3 vagona, denar 690, blago 690, zaključki 690; suhe gobe po vzorcu, frko Ljubljana denar 48 — 54; trami, montr. frko meja blago 435; trami 1/4 (150 kom) 6 m dolž. 1/4 100 kom 5 m dolž., 100 kom 6 m dolž., 1/4 50 kom denar 470; oves bački novi, frko Ljubljana blago 357 — 350; koruza robata v vrečah, frko Ljubljana blago 350; ječmen pivarski, frko Ljubljana 1/2 kg blago 430; trami 1/4 6—7 m, 1/4 6—7 m, 100 kom 4 m dolžine denar 470; deske 20 mm od 16 m, frko meja blago 700; drva suha bukova denar 32, blago 33; ogelje izborna 100 kg denar 118—120; rž bačka po vz. frko Ljubljana blago 400; rač domača po vz. frko Ljubljana denar 750; pšenična moka 0; Odžaci na potu blago 750; rženi otrobi frko Ljubljana blago 230. —

Vrednote:

Srečke: 2 1/2% drž. renta za vojno škodo denar 118, 119, 119.50, 121, blago 122; Delnice: Lj. kreditna denar 220; Merkantilna banka 115; Prva hrv. štedionica denar 918, 915; podjetja: Strojne tov. iz livarne denar 160, 150, 180, blago 220; Trboveljska prem. družba denar 500, blago 510, zaključki 500; Družbene papirnice denar 123, 125.

Beograd, 20. avgusta. Dunaj 11.35, New York 80.25—80.75, Italija 358—361, London 363—363.75, Curih 15.17—15.20.

Trst, 20. avgusta. (Predborza.) Beograd 27.75—27.80, Dunaj 315—317, Praga 122—122.50, New York 22.42—22.50, Praga 67—67.40, London 101.35—101.60, Curih 422—424.

Curih, 20. avgusta. Beograd 6.55, Dunaj 75, Trst 23.60 (blago), Pariz 28.80 (blago), New York 531 (denar), Praga 15.98 (blago), London 23.88 (denar).

Dunaj, 19. avgusta. Beograd 877, Trst 3169, Pariz 3872, New York 70935, Praga 2125, London 420500, Curih 13393.

—ign:

Problem gospodarskega parlamenta

IV.

Kritičizem, s katerim nastopa to gibanje, ne priznava prav nobenemu onih načel, na katerih stoji sedanja organizacija parlamentarne demokracije. Zastopniki poklicno-stanovske koncepcije pravijo, da ne vidijo v življenju posameznikove svobode in da je ta že davno zatonila v absolutističnih vodah partijske oligarhije ali pa se združila v kolektu gospodarskih odvisnosti, oni imenujejo ljudsko voljo in narodovo suverenost prazne fantome, kajti to ljudstvo se za svoje mnenje ne vpraša ravno v najvitalnejših zadevah, v podrejenosti vsled dejanske nominacijskega značaja volitev pa efektivno ne pride k besedi. Oni pomilujejo današnjega poslanca, ki zastopa vse prej samo ne naroda, kakor stoji v ustavah. Nobenemu načelu pa teoretični gospodarskega parlamentarizma niso posvetili toliko ironije kakor bajki o treh neodvisnih državah in oblastih. Ni skoraj več tedna, da bi se v kakšnem političnem listu ne kritiziralo nevdružno stanje, v katerem so vsemogočne zakonodajne zbornice monopolizirale vse oblasti za sebe ter pustile drugim oblastim le še nominalno neodvisnost. Realnost se da opisati tako, da je ljudstvo postalo samo sebi večji tiran nego so bili prej njegovi cesarji. Nadalje se ne utrudijo dokazovati na praktičnih primerih, kako velik hujšav je aritmetično pojmovano večinsko načelo, ki izroča v svojih praktičnih posledicah vlado vedno le neznatni manjšini, kako antikvarne so postale lepe fikcije o ustavnih pravicah in svobodah in kako birokracija liki ogromen pajek absorbira čimdalje bolj svete privilegije nezmožnega legislativnega ošobja.

Proti umirajočim resnicam obstoječega političnega reda stavijo reformatorji svoje teze o živih socialnih silah, o stanovsko-kolektivnih edinicah, ki imajo kot take mnogo večji pomen za sto in tisočletno narodovo življenje nego enodnevni posameznik in radi tega tudi močnejšo pravico do državne oblasti. Te žive sile so bile izza pradedne one človeške zajednice, ki so zasnovane na materialnih skupnih interesih, t. j. socialni razredi, stanovske korporacije, poklicne združbe, dandanes trusti, povli, karteli, sindikati, klobodjalci in delojemalci, združene tvorbe različnih tipov, trgovske, delavske, tehniške zbornice itd., medtem ko posameznik — atom ni nič kakor apriori tvorovina filozofičnega racionalizma v zgodovinsko prehodni dobi med fevdalno-korporativnim svetom srednjega veka in novo epoko gospodarsko-parlamentarne države. Ako se je že v glavnem sindikalizirala družba, se mora logično-nujno sindikalizirati tudi politični red. Ker realno življenje ni računski eksempl, je zgrajen sedanji parlamentarizem z

aritmetičnimi svojimi metodami in izboru zastopstva in sklepanju zakonov na irrealni podlagi in se more prejalisti, hočeš nočeš umakniti. Količinsko načelo je dovajalo, zdaj mora zavladati načelo kakovosti. Le gospodarski človek ve vselej, kaj hoče in noče, politični človek pa je žrtev družabnih sugestij, suženj prevare in duševnega nasilja; na spreminjajoči se njegovi volji more obstati država ravno tako malo kakor se z rožnimi vencami ne gradijo železnice. Ako je politika umetnost dosegljivega, tedaj njena os ne more biti pri večni nedeletnosti, za vse novotarje dovzetni masi, temveč pri organizirani federaciji profesionalnih skupin, ki so konzervativne dovolj po svojem značaju, da državi garantirajo treznost in razvojno elastičnost dosti, da so dovzetne za pravi napredek.

Take in podobne argumente a contrario skušajo oznanjavalci stanovskega političnega reda podpreti z razlogi, ki jih posnemajo bodisi iz bistva človeške narave, bodisi iz politične prakse. K njim spada dualistično pojmovanje človeka v polit. in gosp. oziru; doslej je, pravijo, parlamentarna demokracija poznala samo političnega človeka, medtem ko je človek-gospodar bil potisnjen v vlogo pastorka. Ker ima posameznik drugačne nazore kot politično bitje in drugačne kot gospodarski subjekt, zahteva že enostavna pravičnost, da se mu mora nuditi prilika, da pri volitvah posebej izrazi tudi gospodarsko svojo besedo. Absurdno je, pravijo dalje, ako dajejo veljavne ustave politično oblast in moč številčno sicer močnim, toda ekonomsko slabim slojem, ki na obstoj države zajednice in rednem njenem funkcioniranju nikdar ne morejo biti tako zainteresirani, kakor oni sloji, ki imajo oblast nad gnotnimi sredstvi in so odvisni od trajnega reda in rada. Saj je vendar vsa zgodovina en sam dokaz, da se spremeni sleherna politična moč, ako se ne opira na gospodarsko, v anarhijo in potem v tiranijo. Nadalje pravi tudi povestnica, da gre po naravi stvari politična moč kapacitetam, izbranim po naravni selekciji iz glavnih gran političnega kakor gospodarskega sožitja, ne pa brezrazsodni masi, oziroma brezmočnim njenim zastopnikom. Nič ni bolj reakcionarnega, kakor postaviti inkompetenco za razsojevalko nad vitalnimi narodnimi vprašanji, kakor narobe ni nič bolj demokratsko kakor avtonomno upravljanje lastnih stanovsko-gospodarskih zadev, izbranih po kriterijih strokovne usposobljenosti in zaupanja. Ne na posameznike in njih politične stranke je postaviti glavne temelje države, temveč na velike gospodarske enote, t. j. na stalne interese gospodarskega prizadevanja. (Dolge prihodnjič.)

Ljubo D. Jurkovič.

Baza bratskega sporazuma.

Vloga radikalov pri reševanju sedanje krize.

(Nadaljevanje.)

Pri reševanju sedanje neznosne krize, v kateri se še vedno nahajamo, mora Narodna radikalna stranka na vsak način sodelovati, ker brez nje ni izhoda iz te krize. Radikalna stranka, kot najmočnejša stranka, v kateri je organiziran največji del srbskega naroda, katere trga brez dvoma največje zasluge za splošno narodno osvoboditev in ujedinjenje in katere ima poleg tega veliko število zaslužnih in sposobnih politikov ter državnikov, mora tembolj vzeti v roke ureditev bratskega sporazuma. Ona je za to v prvi vrsti poklicana, ker ima največ stvarne in moralne pravice do tega. Eventualno, ako se za to izkaže potreba, ji lahko pride na pomoč kak resna stranka, vendar, da govorimo odkrito, čim manj je v tem težkem in delikatnem delu strank, tem bolje za stvar samo.

Hrvatje, ki so večinoma organizirani v HRSS, morajo precizirati svoje zahteve in določeno povedati, katere in kakšne izpremembe zahtevajo v vidovdanski ustavi. Vsi moramo imeti enake pravice in enake dolžnosti. Posebnih privilegijev ne sme biti za nikogar. Pri tem pa se morajo odstraniti vse fraze in pretiranošči. Hrvatstvo se sedaj nudi prilika, da pokaže svoje znanje in svoje sposobnosti. Poleg ostalega, morajo voditi resne račune o zahtevah in pravicah Srbov, ki žive skupaj s Hrvati, kajti v ureditvi teh odnosov leži ključ do ureditve našega plemenskega problema. Vedno morajo imeti pred očmi splošno dobro.

Bratje Hrvatje se nahajajo v težki preizkušnji. Pozabiti hočemo vse žalitve in prepire. V tem važnem in odgovornem trenutku naj ne bo mesta kakršnimkoli neumotnostim. Vsi moramo biti prožni iskrene ljubezni do domovine in naroda.

Slovenci, ki so po veliki večini organizirani v SLS, se nahajajo v istem položaju. Tudi oni se morajo pri predložitvi svojih zahtev držati v mejah resnosti in umerjenosti. Hrvatje in Slovenci morajo imeti predvsem pred očmi interese svojih zaslužnih bratov, ki pričakujejo rešitve edinele od skupnega dela in borbe vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Odločitev večine bratov Hrvatov in Slovencev, da opuste dosedanja bora, katere nočemo več raziskovati in ocenjevati, in da preidejo k delu sporazuma, nam dokazuje njihova sedanja pomoč g. Davidoviču. Jasno je, da kakor so naši dosedanja separatisti pristali na sodelovanje z g. Davidovičem, bi pristali tudi na sode-

lovanje z radikali. Pri tem morajo izgniti vsi predsodki. Razume se, da ni niti resno, niti potrebno in tudi ne pametno, da se zahtevajo od radikalov stvari popolnoma osebne značaja, kakor n. pr. izključitev te ali one osebe, kajti v tem važnem delu osebne zadeve ne morejo igrati odločilne vloge. Osebnosti prihajajo in odhajajo, a narod in država ostane.

Temeljna razlika med vlado g. Davidoviča in vlado, v kateri bi imeli odločilno besedo radikali, obstoji v tem, da slednji predstavljajo veliko večino Srbov, dasiravno je v njej veliko število Hrvatov in Slovencev in to ne samo Srbijsancev, nego vseh Srbov sploh. Med tem g. Davidovič tega ne predstavlja, a brez privolitve in volje velike večine Srbov ni mogoče izveličati naroda iz krize, v kateri se sedaj nahaja.

V kratkem, pravilno in trajno rešiti naš notranji državni in narodni problem moremo edino predstavljati velike večine Srbov, Hrvatov in Slovencev, a to so v prvi vrsti Narodna radikalna stranka, HRSS in SLS. Te stranke morejo poleg tega tudi v sedanji Narodni skupščini vsled svoje številne moči sestaviti močno poslovno vlado in in napraviti v Vidovdanski ustavi one izpremembe, ki ne bodo škodile državi in obrambi varnosti in celokupnosti kraljevine in s katerimi se bo dosegel zaželjeni mir ter slova vseh glavnih delov naroda. (Glej volilni razglas g. Nikole Pašića od 25. februarja 1923).

Ob sebi je razumljivo, da bratje Hrvatji in Slovenci v naprej precizirajo, katere in kakšne izpremembe zahtevajo v ustavi. Radikali smatrajo to ustavo za bazo sporazuma. G. Pašić je že 12. maja 1921 rekel v Narodni skupščini, da naša ustava ni idealna ustava in da se ustave delajo v smislu potreb naroda. Ako končno ta ustava, ali posamezne odredbe v tej ustavi delajo zapreke za sporazum, zakaj se ne bi za nobeno ceno popravila ustava? Cena bratskega sporazuma in sloge je vsekakor večja od cene ene ustave!

Popolnoma v smislu in v duhu radikalnega programa, ki je dobil pri zadnjih volitvah popolno sankcijo od naroda, morajo tedaj radikali brez daljšega razmišljanja pristopiti k delu za sporazum enokrvnih bratov in to po izvršenih izpremembah naše ustave. Ne vemo, kateri močnejši razlogi bi zadrževali radikale, da ne bi pristopili k temu delu.

Največ pritožb s strani Hrvatov in Slo-

vencev pada na račun centralistične ureditve naše države. Mnogo pritožb proti centralizmu je popolnoma umestnih in upravičenih. Zlasti so upravičene sedaj, ko naša zakonodaja še ni izenačena. To je stvar, ki je veliko bolj komplicirana, kakor se zdi, posebno še, ker se ne morejo vsi zakoni spraviti v sklad z ustavo. Poleg tega je treba vzeti v oziir razne običaje in mentaliteto posameznih delov našega naroda. Vse to pa, kar je po sebi umljivo, ima za posledico nered v naši upravi, omogočuje korupcijo in jo, ni treba tajiti, tudi vzdržuje. Toda, čeprav se ne poglabljamo v nadaljnje raziskovanje napak in nedostatkov našega centralizma, vidimo, da si idejni pristajalci njegovi, da ta centralizem ne funkcionira tako, kot smo pričakovali. Na nas je bilo, da s stvarnim delom in izvajanjem ustave dokažemo prednosti in dobri centralističnega sistema. Ako tega nismo dosegli, zato nikakor ne moremo dolžiti nasprotnike centralizma.

V vsakem slučaju pa so današnji dnevi našega državnega življenja zelo resni in na politični ljudje nosijo velike odgovornosti, tako oni na vladi, kakor oni v opoziciji. In v smislu tega resnega stanja moramo uravnati svoje držanje. Če imamo pred očmi vso resnost sedanjega momenta, ako proučujemo sestav in moč Davidovičeve vlade, vidimo, da ta vlada ni v stanju napraviti nekaj, kar bi zadovoljilo vse Hrvatje in vse Slovence, posebno pa ni v stanju, da zadovolji vse Srbe in da se baš zaradi tega ta vlada nahaja pred padcem.

Ako na drugi strani uvažujemo odločitev Hrvatov in Slovencev, da izpremembe svoje dosedanje politiko, v kar hočeno vpraviti, in ako uvažujemo odločitev Krone, da se uredi bratski sporazum še za trajna tega skupščinskega zasedanja, odločitev, katere se nikakor ne more prezreti, smo sigurni, da bodo radikali prevzeli dolžnost in vlogo ureditve bratskega sporazuma tudi brez apela na narod, brez apela, ki ne more povzročiti bistvene izpremembe današnjega položaja, pač pa bi mogel narod vznemiriti in stanje, v katerem se nahajamo, je poslabšati.

Za to zelo važno vlogo so radikali prejel razen pooblaščenja od naroda pri volitvah tudi pooblaščenje svojega širšega glavnega odbora na sejah 24. in 26. julija letos, da delajo za dobre odnose sloge in bratstva med Srbi, Hrvati in Slovenci in da bodo pri tem upoštevali vse čimbenice, ki uplivaajo na pravilno reševanje teh, za državo in narod važnih vprašanj. Radikali morejo vse to takoj napraviti popolnoma v duhu programa ter tradicij Narodne radikalne stranke.

Pričakuje, da bodo vodstva Narodne radikalne stranke, Hrvatske seliaške stranke in Slovenske ljudske stranke izvršila svoje dolžnosti v srečo in zadovoljstvo vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Politične vesti.

— »Orjuna« o novi vladi. V zadnji številki »Orjuna« čitamo sledeče zanimive stavke: »Z nastopom nove vlade g. Davidoviča se situacija ni bistveno izpremenila. Stari naši nasprotniki so ostali isti, na drugi strani pa upamo, da se tudi simpatije g. Davidoviča niso ohladile. Prepričani smo, da ta naš stari znanec in prijatelj ne bo nikdar prepustil, da bi se nam delo brez tehtnega, pravega in zakonitega vzroka onemogočilo. Vlada g. Davidoviča se imenuje vlada reda, pravice in zakona in to je tudi to, kar si mi želimo. Če bo ta vlada to in samo to izvrševala, potem bo kmalu pokazala, da izvršuje isto, kar je delala Orjuna od samega početka. V tem slučaju bo odvzela Orjuni ozornost, ki se bo lahko z vso energijo posvetila svojemu kulturnemu in propagandnemu delu programa jugoslovenskega nacionalizma. O tem pa se usojamo zelo, zelo dvomiti in prepričani smo, da bo Čika Ljuba tudi kmalu našega mnenja. Do tedaj pa ostane Orjuna budno na straži in bo izven in iznad strank najodločnejše zavrnila vsak poskus rušitve našega državnega in nacionalnega edinstva, pa pride ta od katerikoli strani.

— Incidenti v Neapolju. V ponedeljek so prišlele senzacionalne vesti o incidentih v Neapolju. V nedeljo dopoldne se je imelo vršiti zborovanje opozicijskih strank. Policija je v zborovanje v zadnjem hipu prepovedala. Kljub temu se je zbralo pred palačo, kjer bi se moralo zborovanje vršiti, na stotine ljudi. Policija je skušala množico razgnati, na kar se je nenadoma pojavil socialistični poslanec Labriola, ki ga je množica burno pozdravila ter zahtevala od njega, naj govori na zborovanju. Policija je Labriolo prepovedala govoriti, naka je prišlo do konfliktov med policijo in demonstranti. Množica je pogazila do smrti nekoga urednika lista »Matino«, a nek žena je umrla zadeta od kapi. Smrtno ranjen je neki penzionist. Popoldne so fašisti pridobili protidemonstracije pred uredništvij listov »Mondo« in »Matino«. V predmestju Vomero je prišlo celo do spopadov med fašisti in opozicionalci.

— Triumfalni sprejem Herriota v Parizu. Še nikdar ni bil kak francoski ministrijski predsednik po povratku s konference sprejet s takim triumfom, kakor sedaj Herriot. Ker so se vršili pozdravi Herriota po vseh postajah, je imel Herriotov vlak pol ure zamude. Na kolodvoru v Parizu je pričakovala Herriota desettisočglava množica, ki je navdušeno pozdravljala Herriota. Množica je prodira vse policijske kordone in Herriot je bil pet minut, da je prišel do svojega avtomobila. Splošno se je govorilo: »Francoski petelin je sicer izgubil v Londonu nekaj perja, toda zato je vojna za vedno nemogoča. Živio mir! Dolji z vojno! Ti ključ so odmevali vsepovsodi. Herriot je bil globoko ginit. Pripravniki je treba, da so bile vse ovacije Herriotu spontane in da niso bile naročene. Ovacije Herriotu je skušala motiti skupina francoskih rojalistov. Le z največjo težavo jih je policija obvarovala, da jih ni razjarjena množica lincala.

— Herriot o Londonski konferenci. V razgovoru z dopisnikom »Daily Expressa« je dejal Herriot, da je na konferenci zmagala plemenita misel razsodnosti. Gotovo je, da bo imela Zveza narodov vedno večji vpliv. Predlog bivšega nemškega kancelarja Mullerja, da bi morala postati Zveza narodov pravi parlament, je vsega uvaževanja vreden. Opozicija v francoskem parlamentu bo

sicer močna, nikakor pa ne bo mogla vreči sedanje vlade. Herriot je dalje izjavil, da je za priznanje sovjetske Rusije, toda nikakor ne pod vsakim pogojem. Na vprašanje, če je pristajal razorožitev, je odgovoril Herriot, da je načelno gotovo za razorožitev, da se pa pri tem na noben način ne sme pozabiti na varnost Francije. Casnikarjem je izjavil Herriot, da je glavni uspeh Londonske konference v njenih praktičnih rezultatih. Uspeh je bil dosegljiv samo zato, ker je obvladal konferenco ves čas duh pomirljivosti.

— Zadržna težkoča. Nemška vlada je sedaj pred največjo preizkušnjo. Doseči mora, da bo nemški parlament izglasoval vse zakone, ki so potrebni, da more Dawesov načrt stopiti v veljavo. Za nekatere od teh zakonov je potrebna dvetretjinska večina. Današnja vlada take večine v parlamentu nimaa, vseeno se pa upa, da bo vendarle dobila vlado potrebno večino. Razpoloženje v Nemčiji ni ravno najboljšo. Splošno se smatra, da se je moralo sprejeti zaključke Londonske konference, ker bi bila drugače katastrofa še večja. Naglašja se pa, da ni bil Herriot niti minimum nemških zahtev, to je izpraznitev Poruhija. Velikanske pridobitve, ki jih je dosegla Nemčija, da dobi za vstopa svojega gospodarstva 800 milijonov zlatih mark posojila, upoštevalo je malo. Če izglasuje nemški parlament potrebne zakone, potem je prestana zadnja težkoča in mir v Evropi je zagotovljen.

— Največje delo po premirju. Predsednik Coolidge je dal brazlovko ameriškega poslanika Kellogga, v kateri komentira ta v optimističnem smislu zaključke Londonske konference javno nabiti. Isto tako je dal Coolidge javno nabiti tudi svoj odgovor, v katerem čestita poslaniku k doseženemu uspehu. Istosčasno je bila podana novinarjem oficijelna izjava, v kateri se pravi, da je Londonska konferenca največje delo po premirju. Londonski uspeh dokazuje učinkovitost in umestnost ameriškega posredovanja. Dalje naglašja predsednik Coolidge, da bodo mogle evropske sile v bodoče s pametnim nastopom dobiti v Ameriki za njih obnovo potreben denar. Končno pravi Coolidge, da je z londonsko konferenco zagotovljen trajen mir.

— Francoski dolgovni zaveznikom. Na podlagi oficijelnih podatkov dolguje Francija Angliji 15.275.285.000, Ameriki pa 15.194 milijonov 34.000 zlatih frankov. Obresti za ves ta denar znašajo 3070 milijonov. Ves dolg Francije zaveznikom znaša torej 33.539.699.000 milijonov zlatih frankov ali 117 milijard papirnatih frankov. Da ne zmore te ogromne vsote niti bogata Francija, če ne dobi nemške vojne odškodnine, je jasno.

— Madžarski škandal. Dognalo se je, da se skrivajo morilci Erzbergerja pri znanem madžarskem šovinistu Gömbösu. Policija pa je sedaj nakrat izjavila, da so gostje Gömbösa politični begunci in da je zato vso stvar položila ad acta. Nato se je zgledil nek nemški trgovec, ki je izjavil, da osebo pozna morilce Erzbergerja in da ga naj zato z gosti Gömbösa konfrontirajo. Skoraj nato je dotični trgovec zginil. Nemški poslanik v Budimpešti je zahteval, da se mu predlože določni podatki, če so Gömbösu gostje morilci Erzbergerja ali ne. Madžarsko državno pravdnštvo pa izjavlja, da ne morejo biti ti v nobenem slučaju izročeni, ker ne obstoji tožadvena reciprociteta med Madžarsko in Nemčijo.

Prosveta.

LJUBLJANSKA OPERA.

V nedeljo zvečer so v veliko veselje občinstva peli domačo in priljubljeno opero »Gorenjski slavček«. Na odru smo zopet mogli pozdraviti g. Lovštevca, ki je žela za svoje lepo petje večer navdušeno priznanje. G. Banovec je pel Franja. Imel je zelo srečen večer. G. Zupan (Strukelec) in g. Mohorič (Rajdel) sta skrbela za zabavo. Posebno številnim gostom iz dežele je bila predstava silno všeč.

Sinoči je vladalo v operi nenavadno živahno razpoloženje. Gledališče je bilo popolnoma razprodano, mnogo ljudi ni dobilo več vstopnic. Ljubljana je bila pač radovedna na prvi nastop v domovini Adriana dr. Morica, našega rojaka, ki je član ljudske opere na Dunaju. Uprizorili so dve enodejanki, ki ste bili na repertoarju naše opere že pred vojno. V. Bloudka »V vodnjaku« in Mascagnija »Cavalleria rusticana«.

V vodnjaku.

Storija prve je približno tale: Stari Janek in fant Voltek ljubita Lidunko. Stariši ji usiljujejo Janeka, a ona ima rada Volteka. Vedeževalka Veruna ji svetuje, naj gre na kresno noč k vodnjaku in bo v njem videla podobo izvoljenca. Temu pogovoru prisluškuje Janek in Voltek. Prvi zleze na drevo nad vodnjakom in misli, da bo Lidunka videla njegovo podobo ter se odločila zanj. Ker se še Voltek priplazi k vodnjaku, Janeka to uide. Zlom se mu veda in stari zaljubljenec pada v vodnjak. Voltek pa zleze na drevo in čaka. Lidunka pride ter se silno prestraši, ko zagleda v vodnjaku podobo starega Janeka ter potoži svojo bol

vaškim fantom in dekletom, ki baš prihajajo od kresa. Janeka izvoljejo iz vodnjaka in ga zasmehujejo. Voltek skoči z drevesa k svoji Lidunki, vsi so dobre volje ter se veselo sreče mladega para. — Staromodna, otroška naivna vsebina, s priprosto nepriliceno češko muziko, koncipirano in komponirano po vzoru oper tednjega časa. Pevske točke in vloške se vrste druga za drugo, tako da vsi sodelujoči lepo pridejo na vrsto. Malo situacijske komike, nekoliko dolgočasja tudi, nekaj solz, na koncu pa srečen zaključek.

Uprizorili in izvajali so ta češki historični dokument v našo popolno zadovoljnost. G. kapelnik Balatka je bil nekam živahen interpret ter uspešno prijazne muzike, g. Debevec je s svojo režijo prinesel dokaj življenja na oder. Edino z lučnimi efekti je v operi stalni križ. Orkester in zbor sta se dobro držala. Gdč. Rozumova (Lidunka), gdč. Silič (Voltek) sta v lo pogostih svojih vlogi, g. Banovec (Voltek) je zopet pokazal, da bomo še imeli z njim veselje, ker hitro napreduje in se posebno glasovno čudovito razvija, g. Zupan je figuro Janeka opremil z zdravim šegavostjo, dasi ni bil tako pri glasu kot običajno. Publika je delo sprejela prijazno in s pohvalo vsem sodelujočim.

Cavalleria rusticana.

Drugi del večera je izpolnila opera svetovne slave »Cavalleria rusticana« Pietra Mascagnija, ki je obenem prva reprezentantinja italijanske verzina ter je v kratkem času pridobila komponistu svetovno ime in bogastvo. Pristno italijanska glasba »Caval-

lerie« se naslanja na izvrstno libreto, odlikuje jo božajoča melodika, združena z realistično-naturalističnim izrazom. Glasbeno vodstvo pere je bilo v rokah g. kapelnika Neifata, ki je dirigiral delo z nenavadnim ognjem in temperamentom. Orkester mu je poslušno sledil. Med solisti je bil seveda najboljši gost g. Moric, ki ima simpatičen zelo obsežen glas. V začetni ariji za odrom ni napravil posebnega vtiisa, pač pa se je pozneje razvil in je pel ter tudi igral čedalje lepše, boljše. Višine znaguje ta inteligentni pevec izraje. Za našo opero bi bil imenitna pridobitev. — Vloga voznika Alfia pristaja arklonistu, vendar jo je g. Zathy zelo dobro pogodil. Santuzza gdč. Thalerjeve je ugajala, z Lolo gdč. Korenjakove in Sucijs g. Smolenskaje pri najboljši volji ni smo mogli biti zadovoljni. Redukcija zbora mu je zelo koristila. Pel je vse hvalvredno. Za odrom (v cerkvi) je sodeloval oddelček pevskega zbora Glasbene Matice, kar je dalo uprizaritvi mogočen vtis. Režija se je potrudila, nekateri domisleki so bili prav srečni. Publika je vse soliste in solistice viharno aklamirala, največ aplavza je seveda veljalo gostu dr. Moricu, kateremu so poklonili več šopkov, g. Zathy pa je prejel venec. Navdušeno ploskanje se je na koncu nešteto krat ponavljalo in je počasi se je gledališče začelo prazniti.

S. E. Burroughs:

Tarzan, sin opice.

Roman, poslovenil — z. Splošna knjižnica štev. 29 v Ljubljani 1924. Izdala in natisnila Zvezna tiskarna in knjigarna. Stran 302. Cena broš. Din 30.—, vez. Din 36.—

Kakor najbolj zanimiva povest, bo roman o Tarzanu, ki je vseskozi originalen — osvoji staro in mlado Tarzanovo knjigo, ki so izšle v angleškem izvirniku, kakor tudi v drugojezičnih prevodih, so se razširile v velikanskih izdajah. Teh Tarzanovih povesti je več. Vsaka knjiga je zase zaključena in posebna enota, tako, da se lahko bere vsako posebej brez zveze z drugimi. Prva taka knjiga je izšla sedaj tudi v slovenskem prevodu v okvirju »Splošne knjižnice« kot 29. zvezek.

Dejanje je vseskozi novo in napeto in se razvija v okvirju pretesetljivih pragmatičnih prizorov, kakor jih je komaj opisal kak pisatelj te vrste. Tarzan je sin angleškega lorda, ki je bil s svojo mlado ženo o priliki uradne misije izpostavljen od uporne ladine posadke na afriškem pragmatičnem obali, kamor še ni prestopila človeška noga. Pod največjimi nevarnostmi se mladi par vzdržuje nekaj časa v boju s prebivalci divjega pragozda. Mali deček — kasnejši Tarzan — se porodi med grozovitostmi džungle. Komaj eno leto star, izgubi mater vsled bolezni in očeta vsled nenadnega napada orjaške človeške opice. Dete odnese velika opica-samica, ki ji je po naključju poginil mladič, in ga nekuje, redi in vzgoji po svoje. Radi tega: Tarzan, sin opice. Sam skoraj opica, doživlja Tarzan v svojem divjem okoliščju nebroj pustolovščin. Ničesar mu ni znano o človeku, a nekov človeški razum raste in ga dviga nad njegovimi tovaršili-opicami. Pripravi si primitivno orožje, s katerim prevladuje vsled svoje orjaške moči vse zverine džungle in slednjič prodere do prvih ljudi, do ubeglih kanibalov-ljudočrevec. Iz njih naselbine pridobiva neopažen po zvijači nadaljnja pomožna sredstva. Medtem se mu posreči pod nepopisljimi težavami naučiti se brati in pisati, ker je našel v koči ob obali knjige pokojnega očeta. A divji pragozd ga vedno in vedno zvabi v svoje narode. Zla usoda vrže na divjo obalo belokozce. On jih instinktivno rešuje iz največjih nevarnosti in vedno jim izginja izpred oči kot gozdni bog, ker ne razume kulture človeka z njegovimi krutostmi in ker se čuti napram njemu nesvobodnega. Njemu manjka kulture, njemu manjka daru govora. A tudi tega si po mnogih enmah in mukah pridobi. Tarzan gre z enim rešenih belokozcev v kulturni svet svojih starišev. Zapusti pragozd, ker hoče poiskati mlado, lepo Američanko, ki jo je svojčas med izstavitvami belokozci rešil iz groznega zobovja orjaške opice, in katere silo si je utisnil neizbrisno v srce. Tudi med kulturnim svetom doživlja Tarzan marsikaj nepričakovane in nezapodnega. — Skratka, knjiga je od začetka do konca napeto in prijetno zabavno čtivo, ki se je težko odloži iz rok. Obširna povest 302 strani je dobila v vseh knjigarnah in pri založnici Zvezni knjigarni v Ljubljani za izredno nizko ceno, broš. Din 30.— in vez. Din 36.— Res izredno nizka cena, če pomislimo, da stane nemški prevod vsaj Din 100.—.

„Stenicol“

najboljše sredstvo proti stenicam. Glavna zaloga. Drogerija A. KANC, Ljubljana, Židovska ulica 1

G. BESEDNIK IN DRUG
Ljubljana, Prešernova ulica 5.

Izdelovanje kirurških orodja in obvez. Tovarna ortopedičnih aparatov, umetnih udov, priprav za zdravilno in strežbo bolnikov, vse vrste zdravilnih gum, predmeti, kirurških obvez in predmetov, oprave za ordinacije in operacijske sobe.

Dnevne vesti.

Ljubljana, 20. avgusta.

Ljubljana.

— **Odlikovani Poljaki.** Nj. Vel. kralj Aleksander je odlikoval poljske profesorje iz Varšave, ki so člani Poljsko-Jugoslovanske lige.

— **Dopust učiteljem.** Prosvedno ministrstvo je dovolilo dopust vsem onim učiteljem, ki se nameravajo udeležiti učiteljskega kongresa v Dubrovniku in ki so člani Učiteljskega združenja. Ta dopust traja do 3. septembra. Enako je dovoljen dopust onim članom Učit. udr., ki so zaposleni pri prosvednem odeljenju v Zagrebu in šolskim upravičencem v Sloveniji. Dopust teh traja od 21. do 29. t. m.

— **Učiteljski otroci.** Prosvedno ministrstvo je odredilo, da učitelji, v kolikor imajo za svoje otroke primernih šol in ki državi ne smejo pošiljati svojih otrok na študije drugam, ker bi bila učiteljem v tem slučaju odvzeta draginska doklada, ki jo prejemajo za svoje otroke.

— **Državno žensko učiteljsko v Mari-boru naznanja,** da se bodo po novi ministrski naredbi vršili ponavljajoči izpiti v ponedeljek dne 1. septembra, sprejemni izpiti v sredo 2. septembra, predizpiti v petek 4. septembra, v 1. letnik v četrtek, dne 11. septembra, vpisovanje v višje letnike pa v petek, dne 12. septembra, vsakokrat ob 8. uri jutraj. Vse drugo na oziromi deski.

— **V higijenski razstavi na ljubljanskem velesejmu** predava v četrtek, dne 21. t. m. ob 16. uri dr. Cernič Mirko, primarij v. Mariboru »O vnetju slepič«.

— **Ker bo obisk higijenske razstave na velesejmu** mogoče brezplačno do 15. septembra t. l. se v interesu tujcev in dobrega oglasa razstave, vlijudno prosi občinstvo iz Ljubljane in bližnje okolice, da obišče razstavo šele po zaključku velesejma. — Dosedaj je posetilo razstavo povprečno 3000 oseb na dan.

— **Družbi sv. Cirila in Metoda v Ljubljani** je nakazal gosp. notar Fr. Kršper iz Cernikova Din 200. namestno cvečico na grob pok. gosp. univ. prof. Pavla Savnika iz Kranja in ga M. Zavelle-je iz Gradaca. — Dr. L. Boezio, odv. v. G. Radoni je poslal Din 5 iz kazenske zadeve S. ca K. — C. M. podružnica v Krškem je poslala centrali Din 260, velikodušen dar krškega mečana. — 2. podružnica v Novem mestu je nakazala Din 150, nabranih za prodano cvečico o priliki birme. — Za prejete darove vsem darovalcem iskrena hvala!

— **Evharistični kongres v Osluju** je bil v nedeljo završen v najlepšem redu. Papeški nuncij je odpotoval v Beograd, dočim so vsi ostali škofje pod vodstvom dr. Bauerja odpotovali v Diakovo, kjer se bo vršila škofjska konferenca. Prihodnji evharistični kongres bo prihodnje leto. Po kongresu je bil banket, na katerem je spregovoril prvi zdravico škof Akšamović in sicer kralju.

— **Po podatkih železniškega ministrstva** znaša dolžnost vseh prog v Jugoslaviji 10.350 kilometrov, od katerih odstopa 2759 kilometrov na ozko tirne železnice.

— **Slap v Malem Predoslju Kamniške Bistrice** je bil dosedaj skoraj nepristopen. Iz prirodnega mostu nad Velikim Predosljem se pač vidi, da na koncu jezera pod Velikim Predosljem Bistrica nekam pada, vendar je bilo dosedaj zelo težko priti ob jezero do tega padoča, ter se je lahkotno potruditi, da se splazi do tja in pogleda na slap in Mali Predoselj. Zato sta bila oba skoraj nepoznana, ter je lahkotni obiskovalci Kamniške Bistrice vedeli, da se nahajata v Bistrici tudi znameniti slap in da je pod zarezom Velikega Predoslja še druga slična zarez, ki se imenuje Mali Predoselj. Sedaj je Kamniška podružnica SPD z dovoljenjem in s pomočjo kamniške meščanske korporacije odprla tudi Mali Predoselj. Napravila je stezo, ki se od turistovskega pota odcepi kakih sto korakov pred stezo na prirodnem mostu ter pelje navzdol do Bistrice. Tam je napravljena brv na desni breg. Z brvi je od spodaj navzgor krasen pogled na cel slap in zarez. Onstran brvi se steza na desnem bregu nadaljuje, pride zopet do slapa, potem pa ob jezercu na prirodnem mostu Velikega Predoslja, kjer se združijo s staro stezo. Meščanska korporacija je dala podružnici tudi ves za brv potrebni les ter ji gre za to zahvala vseh obiskovalcev Kamniške Bistrice.

— **Na smrt obsojeni dezertir.** Včeraj, dne 19. t. m. je bil pred zagrebškimi divizijskim sodiščem na smrt obsojen redov neborlačke čete Edvard Sladovič iz Bojane pri Klanjcu. Meseca novembra lani je pobegnil od vojakov in se vdnjal v službo pri kmetu Hinku Arndtu v Husani. Radi nekaterih nekonkretnosti, ga je gospodar odpustil iz službe, kar je Sladovič tako razjezilo, da je sklenil maščevati se. Nekega dne, ko je šel Arndt v hlev krmiti konje, ga je pokal za vrat Sladovič in ga s sekiro pobil do mrtvega. Nato je odšel k ženi umorjenčevi in s silo zahteval od nje 4000 dinarjev gotovine in raznih drugih predmetov v vrednosti nad 3000 dinarjev. Morilec je svoje dejanje priznal in je bil obsojen na smrt.

— **Grozovit zločin Ku-Klux-Klana.** Po londonskih časopisnih vesteh so člani Ku-Klux-Klana v Rotisladu ožigosali francoskega novinarja in izdajatelja tamošnje »Tribune« z razbeljenim železom. Bil je obdolžen, da se je vmešaval v zadeve imenovanega društva. Da bodo ostali znaki žigosanja trajni, so zločinci namazali rane svojih žrtvi s svežo prstjo.

— **Kritika ga je ubila.** V Barceloni je zadela te dni kap kompozitorja neke moderne revije Christia v trenutku, ko je prečital kritiko o svojem delu. Kritika je bila namreč naravnost porazna.

— **Razbojništvo v Rumuniji cvete.** V zadnjem času se je razbojništvo v Rumuniji tako razpaslo, da se ljudje ne upajo več iti na cesto. Na deželni cesti Jassy-Callarassi sta bila napadena dva trgovca od treh malkiranih roparjev. En trgovec je bil pri tem ubit. V gozdu Guranda pri Botosani je bil po ljudem boju ujet sloviti ropar Obrca. Njegovi trije tovariši pa so utekli in še isti dan izpali tri potnike, potem ko so jih težko ranili. Iz vseh strani prihajajo vesti o roparstvih Terenta, ki ga orožništvo še vedno ni moglo prijeti. Zlasti cvete razbojništvo v Besarabiji, kjer skrbe za zadostno število razbojnikov tudi komunisti.

— **Angleži, narod mirnih žlcev,** zmernosti, ašnosti in žilavosti, pijejo večkrat na dan čaj. Če hočejo ostati zmeren, angeli in žilavi, se ubranijo nervoznosti, posnemajo Anglež! Priporočati je edino čajne mešanice znamke »Buddha«. Dobi se jih povsod.

— **Popolnoma varno naložite denar** v Ljubljansko posojilnico r. z. z. o. z., ki ima tako lepo novopreurejene prostore v Ljubljani na Mostnem trgu št. 6. Opozarjamo na njega.

IV. Ljubljanski vzorčni sejem.

Sejmi.

(Nadaljevanje.)

Početek sejmov v srednjem in novem veku. Sejmi so nastajali sami po sebi tam, kjer so se ljudje redno shajali. Zbiranje kupcev je privabilo prodajalce, a prisotnost prodajalcev je zopet vabila kupce.

Prihod ladje ali karavane s tujimi trgovci v kako mesto je čisto naravno povzročil sejem. Pravi sejem je nastal šele potem, če so se taki obiski redno ponavljali. Potreba skupnega potovanja in odvisnost od letnega časa je dajala takratni trgovini periodični značaj.

Tako so nastali sejmi večje važnosti v onih mestih, kjer so priroda ali pa prometne razmere silile potnike trgovce, da si odpočijejo. Neurejenost morskega prometa, ki je bila zapreka, da bi se v kakem primorskem mestu osnoval sejem, se je premagala na ta način, da so se izpošiljale cele trgovske flote polne blaga. Njihov prihod je oživel mesto in nastal je sejem. Tako je n. pr. prihod beneške flote v Aleksandrijo v dobi najživahnejše trgovine v Levantu stvoril sejem v tem mestu, a prihod španskih galeonov v Portobello v centralni Ameriki ravno tako. Verske slavnosti, kamor je prihajala velikanska množica ljudstva, bile so čisto povod, da so se osnovali sejmi. Pozneje so se vršili v teh mestih stalni sejmi baš prilikom cerkvenih svečanosti. Iz tega dejstva izvira tudi ime sejmom. V nemškem jeziku »Messe« od velike maše, a francoski »Foire« in angleški »Fair« od »feriae« (prazniki).

Naravnemu postanku sejmov je sledil njihov umetni početek, to je, uredilo se je za stalne sejme posebne privilegije. S temi privilegiji se je reguliral obmejni promet med sosednimi narodi ali pa se je trgovina dirigirala na posebne ceste, kraje in trge. Pri tem so vodili posamezne državne uprave ne samo fiskalni, ampak tudi gospodarsko-politični razlogi. Začetek osnivanja sejmov je bil končno odvisen od tega, če so bili izpolnjeni prirodni gospodarski in socialni pogoji.

Sejmsko pravo v srednjem veku. Idejo, da mora biti sejmski promet pod nadzorstvom javnih organov, je prenesla cerkev iz starega v srednji vek. Država je imela na praktično obstoječih tržiščih samo fiskalni interes; šlo se ji je samo za tržne pristojbine. Vsled teh razlogov je bil ves trgovski promet v srednjem veku usmerjen na seime in je bilo treba posebnih krajevskih privilegijev, če se je hotelo osnovati nove sejme.

Idejo, da mora biti sejmski promet pod nadzorstvom javnih organov, je prenesla cerkev iz starega v srednji vek. Država je imela na praktično obstoječih tržiščih samo fiskalni interes; šlo se ji je samo za tržne pristojbine. Vsled teh razlogov je bil ves trgovski promet v srednjem veku usmerjen na seime in je bilo treba posebnih krajevskih privilegijev, če se je hotelo osnovati nove sejme.

Upliv cerkve, ki je prepovedala, da bi se sejmi vršili ob nedeljah ali cerkvenih praznikih, se je utrdil. Dohodke iz sejmskih pristojbin je kralj pogostokrat poklanjal cerkvi, samostanom ali škofijam, tako n. pr. dohodke sejmskih pristojbin na sejmu Sv. Dionizija v Parizu je kralj še v sedmem stoletju poklanjal samostanu Sv. Denisa. Takih slučajev je bilo posebno veliko v stari zahodni frankovski državi.

Ne samo, da so se cerkvam in škofom dajali dohodki sejmskih pristojbin, ampak se jim je istočasno podeljevala tudi pravica sodbe na takih prireditvah. Privilegiji sejmov nemških, angleških in francoskih kraljev so redno obsegali tudi to pravico. Podeljevanje teh privilegijev je imelo to praktično važnost, da so varovali sejme pred konkurenco in pred eventualnim terorjem posameznih knezov.

Pri tej priliki omenjam tudi takozvani sejmski mir. To pojavo vidimo v srednjem veku v vseh državah Evrope. Veljal je tudi pri starih Grkih, starih Meksikancih in še danes se ga držijo primitivni narodi centralne Afrike. Ta sejmski mir se je raztezal na mesto, kjer se je sejem vršil na obiskovalce sejma in to ne samo na sejmu, ampak je ščitil sejmarije tudi na potu na sejem in iz sejma. Znamenje tega mira je bil velik križ, katerega so postavili za čas sejma na trgu. Sejmi, ki so imeli kraljevske privilegije, so obešali kot znamenje sejma rokavico. Ti sejmi so bili karakterizirani tudi z zvonjenjem in z razobešanjem zastav.

Vsako mesto je po svojem bistvu veliko tržišče. Sejmarije in mesta so stali v srednjem veku v posebno ozkih zvezah in to ne samo v dejanskih, ampak tudi v pravnih.

Mestna občina se je razlikovala od deželske ali kmetske po tem, da je bila središče trgovine. Nekaj tipičnega je bila v mestih tržišča s svojimi prometnimi oblikami, s svojim prometnim pravom in s svojo tržno policijo.

V mestu je bil trajen sejem. Promet je bil omejen ali samo na nekaj dni v tednu, ali pa da se je vršil vsak dan. Ves promet srednjega veka se je odigral v sejmski obliki. Sejem se je vršil v gotovih dneh ali urah na stanovitih prostorih ali ulicah, ali pa v gostilnah in dvoranh. Sejem je bil v ozki zvezi z vso organizacijo trgovine, pri kateri

prihaja najkrepkeje do izraza princip javnosti z obvezno pritegnitvijo meštarjev, zaprišeženih merilcev in s prisiljeno uporabo tehtnice. Na ta način je morala biti zavarovana poštenost in zupanje, pravilna cena, poštena mera in vaga ter dobra kvaliteta. Producenti in konsumenti so morali med seboj neposredno občeovati in se kar največ izomikati posrednikom. Iz tega vzroka so obstojale prepovedi prodajanja izven trga ali pred mestnimi vrati, kakor tudi to, da bi kdo pred sejmskimi urami zbiral posrednike. Vsemogoči mestni, policijski in obrtni predpisi o nakupovanju surovin ali prodajanju fabrikatov so mogli priti do izraza samo na tržišču.

Uspehi letošnjega velesejma.

Začetni uspehi IV. velesejma so v splošnem zadovoljivi. Slabo vreme, ki traja že nekaj dni sem, pa sveda znatno ovira živahnost na sejmščini, kar je tudi vzrok, da v zadnjih dveh dneh ni bilo toliko obiskovalcev, kakor je bilo pričakovati. Kljub temu pa se je vsled dosedanjih uspehov sklenilo, da se prihodnji velesejem vrši naslednje leto na vsak način, dasiravno se je od nekaterih strani zatrjevalo, da je letošnji v Ljubljani zadnji.

Tuji prihajajo še vedno. Tekom včerajšnjega dne je posetilo sejmščino tudi več novinarjev, zlasti iz Srbije in Hrvaške. Ostali posetniki so po večini trgovci, ki so prišli z namenom, da sklepajo kupčije. Tako je bilo do sedaj sklenjenih že več manjših kupčij, a tudi nekatere večje. Dasi se interesi živahno zanimajo za razstavo, vendar se občuti denarna kriza. Pri malih kupčijah plačujejo kupci deloma takoj v gotovini, največ blaga pa gre na odprte kredite. Cene v splošnem konvenirajo, kar je treba toliko bolj povdariti, ker letos na trgu ni toliko blaga, kakor ga je bilo lani.

Strojna industrija je napravila večeraj nekoliko kupčijskih zaključkov. Prav tako beleži že lepe uspehe tekstilna industrija, ki je letos, kakor vse ostale, mnogo častnejše zastopana, kot lansko leto. Posebno zanimanje pa vlada za lične filigranske predmete, katere so letos prvič razstavili na velesejmu južni Srbi in nekateri Bosanci. Zlasti Čehi se interesirajo za belokranske izdelke, katerih razstavo je uredil naš odlični narodni delavec Božo Račič.

Razstavljalci, predvsem oni, ki so se udeležili prejšnjih ljubljanskih velesejmov, so z razstavo zadovoljni. Izkušen trgovec računa namreč v veliki meri

Ta mestna gospodarska politika je koristila samo mestu in njegovemu prebivalstvu. Na ta način je razumljiva onatendencia, ki je šla za tem, da se ne dovolj odpiranje novih tržišč in sejmov v okolici. Za tem, da se izključijo tuji od deleža na dobičku in da se prepreči, da bi blago šlo mimo mesta, ne da bi prišlo v mesto na prodaj. Pri razvoju teh prilik taka tendenca ni bila usmerjena samo proti tujcem, ampak tudi proti nižjim razredom ljudstva. Vladajoči razredi, kakor so veletrgovci, so si prisvajali mestni sejem samo za sebe in izključili so iz njega obrtnike. Na ta način so zmanjšali število maloprodajalcev na njih.

(Dalje prihodnjic.)

tudi s tem, da si marsikateri obiskovalec zabeleži, ali kako drugače zapomni njegovo firmo in se je zgodilo, da razstavljalec na sejmu ni sklenil nobene kupčije, sledila pa so naročila po končanem sejmu.

Skoro nihče, ki je v teh dneh stopil na sejmščino, pa ni pozabil obiskati ljubke in zanimivo urejene »Prirode Slove-nije« in higijenskega paviljona. Tuji močno hvalijo ta dva nova pojava na letošnjem velesejmu in mnogi so izrazili željo, naj bi lovski razstava in higijenski paviljon ostala še po zaključku sejma otvorenja. Umestno bi to vsakakor bilo, posebno sedaj, ko se bliža pričetek šolskega leta in bi bila dana lepa prilika mladini, ki se sedaj nahaja na počitnicah, da si ogleda ti dve poučni razstavi. Tega mnenja je tudi več šolskih vzgojiteljev, ki bi bili takoj pripravljeni popeljati svoje učence v omenjeni dve razstavi. Ob tej priliki naj omenimo poučna predavanja, ki se vrše vsak dan v higijenskem paviljonu. Ta predavanja so tudi od praktične strani zelo zanimiva in bi toplo priporočili obiskovalcem velesejma, da ne zamude ugodne prilike, kjer se lahko brezplačno pouče, kako se je treba boriti proti posameznim, zlasti kužnim boleznim.

Veselični prostor je zadnje dni razmeroma slabo obiskan, čemur je krivo deževno in v tem času nenavadno hladno vreme. Da bi bili tisti lepi, jasni in topli avgustovski večeri, kakor smo jih navajeni iz prejšnjih let, tedaj bi tudi lepo aranžirani veselični prostor sijajno uspel. Poleg tega zadržujejo od obiska tudi primeroma visoke cene pijače in drugim takim dobrotam, ki se prodajajo na veseličnem prostoru tu pa tam v dokaj pretiranih cenah.

Pregled tvrdk.

Združene opekarne d. d. Ljubljana.

Moderna arhitektura se je omejila skoro izključno le na gradnje iz opeke. Mogočene palače in ostale veličastne stavbe, kakor tudi skromnejše stanovanjske hiše, vse to se danes gradi iz opeke.

Opekarska industrija je z ozirom na navidezno preprostost svojih izdelkov po sodbi kakega nestrokovnjaka zelo enostavna. Vendar ni temu tako. Ako pogledamo opekarne, ki so še pred nedavnim časom pri nas žgale opeko na preprost način ter one, ki so se pozneje razvile, opazimo takoj, da je stavbna tehnika zahtevala neprestano izboljševanje izdelovanja opeke, dokler se produciranje tega najvažnejšega gradbenega materiala ni povzpelo do današnje stopnje.

Najpoprej so izdelovali zidno opeko. Prvotno je zadostovalo, da se je iz ilovice napravila oblika opeke, ki se je potem žgala do neodrejene trdote. In tako se je dostikrat dogodilo, da je bila n. pr. za gotove gradnje opeka preveč ali premalo žgana. Danes je natančno odmerjeno, koliko kalorij toplote se sme uporabiti za to ali ono vrsto opeke.

Sledi strešna opeka. Ni je nove stavbe danes, ki bi bila pokrita s slamo, deskami, skrilavčevimi ploščicami ali kakšnim drugim strešnim materialom. Opeka je izpodrinila vse, ker se je izkazala za najsposobnejšo v vsakem oziru.

V nerazdružljivi zvezi s stavbinstvom je opekarstvo, ki je bistven del stavbinstva. Z arhitekturo so, dosledno temu, napredovale tudi opekarne. Ni čuda tedaj, da je opekarska industrija pri nas zelo razvita in tvori v narodnem gospodarstvu važen faktor. Opekarska industrija je slednjič ona, ki se je najlažje izogibala vsem oviram, ki so delale težkade ostali industriji v naši državi. Prizadeta je bila le, kar se tiče izvoza. Uvoznega materiala opekarstvo ne potrebuje in je vsled tega šlo v svojem razvoju z malimi izjemami nemoteno pot naprej.

Organizacija opekarske industrije je v Združenih opekarnah d. d. naša jamstvo, da bo naša opeka zaslovela ne samo v mejah kraljevine, marveč tudi v tujini. Opekarne, ki so včlanjene v Združenih opekarnah izdelujejo prvostno blago ki je znano po preizkušnih

modelih strešne opeke, a zlasti zidne opeke. Ogromna naročila, ki jih izvršujejo dnevno Združene opekarne pa so najboljši dokaz, da vživa domače podjetje splošen ugled in zaupanje.

Na velesejmu imajo Združene opekarne svoj lastni paviljon, kjer si lahko vsak posetnik sejmščino ogleda razstavljene vzorce strešne, kakor tudi zidne opeke. Priporočamo zlasti stavebnim podjetnikom, da si razstavo Združenih opekarn ogledajo.

»TRIBUNA«, tovarna dvokoles in otroških vozičkov v Ljubljani, Karlovska cesta 4 Pav. F 191.

V paviljonu F 191 je razstavljenih nad 30 otroških vozičkov najnovejšega tipa. — Krasno domače delo nam priča, da se tudi doma lahko mnogo naredi, če je podjetnik vedno sam pri delu. Vidi se pa tudi, da so domači delavci zmogli najboljšega dela ter da se jim ni bati konkurence s tujci, katere se pri nas žalibog le prerado protežira. Pozornost vredna so nova dvokolesa za otroke od 5 do 10 let, ki so narejena ravno tako kot velika dvokolesa samo v mali obliki. Nadalje novi avto, v katerem se lahko voziata dva dečka v starosti 10 let. Novost je otroški voziček na krogličnih tečajnikih. Dalje je razstavljen tudi mnogo dvokoles različnih modelov, razni mali kompletni motorji ameriškega tipa Evans, Omega, Orionette, Motorette itd. Posamezni mali motorčki za montirati na navadna dvokolesa od 1 do 2 HP. Razstavljeni so dalje plašči in zračnici po čudovito nizki ceni vsakovrstni deli za dvokolesa in razni drugi stroji. Velika je izbira šivalnih strojev (za od 1200 Din naprej). Tvrdka je znana široko naše domovine pod imenom »Tribuna« ter razpoložljiva svoje izdelke v velikih množinah na Balkan. Podjetje je edina moderno urejena tovarna dvokoles in otroških vozičkov v Jugoslaviji ter ima svoj sedež v Ljubljani, Karlovska cesta 4.

Tovarna nogavic in pletenin

M. Franzl & sinovi.

Ljubljana, Privoz 10.

Tudi obiskovalcem brez čuta do lepote mora zastati oko pri pogledu na razstavljene krasne izdelke stare tovarne M. Franzl & sinovi, katere lastnik je g. Feliks Franzl in pot čegar vodstvom se je podjetje tako vsestransko razširilo in moderniziralo, da se pač lahko reče, da je ta tovarna edina v Sloveniji, ki izvršuje vsa v stroko spadajoča dela. Oko ti nudi vse, kar se proizdeluje na tem polju. Tu vidiš od najmodernejših izdelkov do najnavadnejših kmečkih »štumfov« vse. Večina ljubljanskih tvrdk je opustila nakup pletenin v inozemstvu in si krije svojo potrebo pri omenjeni tvrdki, kateri želimo, da se še nadalje tako razvija in dela še naprej čast naši industriji. Čas je, da se za vedno izpodrinejo tuji manjvredni, a dražji inozemski izdelki.

Manufakturna trgovina

Marija Rogelj

se je preselila v popolnoma druge prostore na Sv. Petra cesti št. 26, nasproti hotela Tratinik.

Velika izbira!
Dobro blago! Nizke cene!

Kar Vi hočete

to je Elzafluid. To pravo domače sredstvo, katero prežene Vaše bolečine. Poizkusna pošiljka Din 28.— Lekarnar Eug. Feller Stubica Donja, Elzatr 357, Hrvatska

O.B. ERNATOVIC

OBLEKE NA
OBROKE
MESTNI TRG 5

Sodišče.

§ 104 s. k. z.

Jeršin Josip, po poklicu sluga, dobrega slovesa, dosedaj nezakazovan, je obdolžen, da je razžalil intervjujujočega policijskega stražnika Ljuzeta Colja z besedami: »Vi ste neumen.« Obtožba pravi, da je naletel stražnik na gručo prepirljavih se ljudi, med katerimi se je nahajal tudi današnji obdolženec, ki je brez vsakega povišja stopil k njemu ter ga razžalil z besedami: »Vi ste neumen.«

Zagovor: Bil sem popolnoma pijan. Zavedel sem se šele takrat, ko me je stražnik zapisal.

Predsednik: »Koliko ste spili?«
Obdolženec: »Ne vem. Samo to vem, da smo ga pili tri vrste.«

Priča stražnik Colja: »Pred kavarno Vospornik sem čul kričanje. Šel sem tja in obdolženec je pristopil k meni, ter me brez vsakega vzroka razžalil z besedami: »Vi ste neumen.«

Predsednik: »Obdolženec pravi, da je bil do nezavednosti pijan.«

Priča: »Pijan je bil res, toda do nezavednosti ne. Govoril je popolnoma pametno in tudi opotekal se ni.«

Eden izmed gg. votantov: »Pa kaj je rekel, ko ste ga zapirali?«

Priča: »Vprašal me je, zakaj ga zapirajo. Ko sem mu vzrok pojasnil, se je izgovarjal, da o tem ničesar ne ve.«

Obdolženec: »Gospod predsednik, jaz sem bil tako pijan, da sem preje v gozdni tasi.«

Predsednik: »A, tako spali ste? — No, potem ste se pa vsaj malo prespali!«

Sodba: »Kriv pregreška po § 104 s. k. z. in se obsodi na 50 dinarjev globe, v slučaju neizpolnitosti 1 dan zapor.«

MARCEL ŽORGA OPROŠČEN.

Žorga Marcel, železniški strojevodja v pokolu, je hud komunist. V razpravno dvorano pride v častnem spremstvu žandarija z nasajenim bajonetom. Tožen je, da se je pregrešil zoper člen 1. zakona o zaščiti miru in red. Dne 1. junija je imel namreč na shodu »Neodvisne delavske stranke« v Delavskem domu nad vse temperamenten govor. V uvodu je vehementno napadal vlado, radikalno, srbijsko vlado in parlament, v katerem ni nobenega zastopnika delavstva. Vlada in parlament kršita ustavo, — menl. — in pri nas se v ponovljeni obliki izvaja zloglasni § 14 avstrijske ustave. Reakcija je na pohodu. Treba bo ustanoviti delavske obrambne čete. Delavci odobrujejo vstop Radice v tretjo internacionalo. Živela tretja internacionala, živela kmetstvo delavski blok! — Tako korajžno in hujskajoče je govoril reči možakar glasom obtožnice. — Šel je za dalje, primerjal je naše razmere z razmerami v drugih državah in prišel je do zaključka, da so na primer na Grškem odpravili monarhijo, v Romuniji kažejo eksplozije munitijskih skladišč smernico gibanja svetovne politike itd. itd.

Kljub vsemu se mož še danes ne čuti krivega. Govoril je pač v tem smislu; vendar manjka precej besedila in vsled tega manjka jedro...

Vsled tega zagovora ga vpraša predsednik od točke do točke, če je govoril in mislil tako in ne drugače.

Obdolženec ima za vsako inkriminirano frazo variacijo: Čisto drug smisel je bil...

En primer: »Nisem rekel, da je treba spriti dejstva, da je reakcija na pohodu — da ustanovimo delavske obrambne čete. Rekel sem: Kar imajo Orjunci in fašisti, tega tudi nam vlada ne bo mogla odreči. Predložimo pravila, in videlo se bo, če smo pred zakonom vsi enaki ali ne... Drug primer: »Nisem rekel, da odobram Radicev pristop k tretji internacionali; rekel sem, da se bo šele pokazalo, če bo ljudstvo odobravalo njegov pristop ali ne. Tretji primer: Nisem zaklical živele rdeča delavska internacionala. Zaklical sem »Živele kmetstvo — delavska internacionala.« To pa ni nič hudega. Kar je dovoljeno poslancem in časopisom, je dovoljeno tudi meni. Brez kazni so ostali taki klici, ki so jih zagrešili poslanci in časopisi. Sicer pa tudi Radice prav natančno razločuje med rdečo delavsko internacionalo in kmetstvo — delavsko internacionalo. On je pristal in zagovornik poslednje in ne prve... Četrti primer: Nikakor nisem imel namena hujskati, hotel sem se od sodrugov samo poizvit. Dejal sem: Poslavljam se od Vas, zakaj od razrednega sodišča v Mariboru — »razrednega« sem rekel, in ne »kapitalističnega«, kakor se mi očitja — sem na podlagi krivične ovadbe obsojen na 6 mesecev zapor. Pa ne strašite se: Brez žrtve se ne doseže ničesar.

Obtoženec, ki ima — mimogrede omenjeno, seveda tudi primerno orijentiranega zagovornika — konča z besedami: »Jest vem, kaj je ta zakon... Osu b' b'v. če b' šov zdel, k' sem na 6 mesecev obsojen, tko govorit.« — Predsednik replicira: »Da, človek bi mislil tako!«

Priča policijski koncipist Stanko Kos, ki je prisostvoval zborovanju v službeni lastnosti, izpove v bistvu v smislu obtožnice, izjavi pa na tozadevno vprašanje g. predsednika, da ni imel utisa, da hoče obdolženec delati komunistično propagando, temveč, da je bil njegov namen samo ta, da se poslovi od svojih sodrugov in da je v tem smislu pojmovati njegov govor.

Zaslišanih je bilo še nekaj prič, kakor je bila razglašena oprostina razsodba.

Lastnik:
Konzorcij »Narodnega Dnevnika«
Glavni in odgovorni urednik:
Železnikar Aleksander.
Tiska »Zvezna tiskarna« v Ljubljani.

Izšel je! Vendar enkrat! Kdo?

Tako težko pričakovani roman »TARZAN«

se nam je pravkar predstavil v slovenski knjigi. S tem je slednjit ugodeno tisočim bralcem, ki niso čitali vsega do sedaj objavljenega »Tarzana« v »Narodnem Dnevniku« in so ostali v napetem pričakovanju divje romantičnih in ljubavnih doživljanj tega junaka. Sedite tedaj nemudoma po prvi knjigi »Tarzana«, ki stane broširana samo Din. 30, a vezana Din. 36.

Ne zamudite prilike, ker se je že vse naprej naročilo na to novost!

Zvezna knjigarna, Ljubljana, Marijin trg 3

Ladje, ki se srečajo.

Bralcu je gotovo še v spominu mala železniška postaja v severnem Wisconsinu, kjer se se sešli junaki naše povesti. To se je zgodilo par mesecev pred opisanimi dogodki. Vrniti se moramo malce v oni čas nazaj.

Zaradi gozdnega požara je ležal nad celo pokrajino težak dim in vsled tega je šest oseb na postaji nestrpno pričakovalo vlaka, da jih odpelje proti jugu.

Profesor Arhimed O. Porter je imel kakor zmirno roke prekržane pod dolgimi škrki. Pod varstvom čuječega očesa svojega tajnika Samuela T. Philandra se je izprehajal po peronu gori in dol. Jane Porter, profesorjeva hči, se je v neprijetnem razpoloženju pogovarjala z William Cecil Claytonom in Tarzanom. Pred par minutami sta si Jane in Tarzan priznala svojo ljubezen v mali čakalnici in uvidela, da je bilo prepozno.

Za mis Porter se je sprehajala Esmeralda. Bila je srečna, ker se je vračala v svojo ljubljeno domovino. Že so se bliskale luči bližajoče se lokomotive. Može so felt zbirati prtljago.

Naenkrat je Clayton zaklical: »O, jo, pozabil sem svoj površnik v čakalnici.«

Odhitel je ponj.

»Zdravstvujte, Jane,« je dejal Tarzan in ji dal roko. »Bog vas blagoslovi!«

»Zbogom,« je potrto odvrnila Jane. »Poizkusite pozabiti me — ah ne, ne mogla bi prenesti tega, da bi me pozabili.«

»Ne bojte se, ljubljena!« je odgovoril on. »Da bi vas mogel pozabiti! Življenje bi mi bilo lažje, kakor pa če bi moral vedno misliti. Kako bi lahko bilo. Toda vi bodete vendar srečni; prepričan sem o tem. Vi morate biti srečni! Povejte ostalim, da sem se odločil, vrniti se s svojim vozom v New York. Nisem zmožen, da bi se poslovil od Claytona. Rad bi ga ohranil v prijateljskem spominu, vendar se bojim, da imam še preveč divje zveri v sebi, da bi bil lahko deli časa v družbi moža, ki stoji med menoj in edinim človekom na svetu, po katerem hrepenim!«

Ko je Clayton odšel po svoj površnik v čakalnico, je zagledal na tleh brzojav. Pobrjal ga je, ker je mislil, da ga je kdo izgnal. Hlastno ga je prebral in potem naenkrat pozabil na površnik in na bližajoči se vlak, pozabil je na vse, razven na strašni mali papir v svoji roki. Prebral ga je dvakrat, predno je mogel razumeti njegovo vsebino.

Ko se je sklonil, je bil še angleški plemenitaš, ponosen posestnik razsežnih posestev in trenutke pozneje je vedel, da je mož brez naslova in premoženja. Listič je bil d'Arnotov brzojav Tarzanu, ki se je glasil:

»Odtis prstov dokazujejo, da Vi Greytoste. Čestitam. — D'Arnot.«

Clayton se je opotekel, kakor bi ga zadel smrtni udarec. V istem hipu so ga klicali znanci, da naj hiti, ker je vlak že na peronu. Vse mu je plesalo pred očmi. Komaj je še pograbil površnik in planil k vlaku. Lokomotiva je piskala že drugič. Vsi ostali so že vstopili in mu klicali z voza, naj se požuri. Šele, ko je sedel, je opazil, da Tarzana manjka.

»Kje je Tarzan?« je vprašal Jano. »Je v drugem vozu?«

»Ne,« je odvrnila ona. »V poslednji minuti se je odločil, da se vrne v svojem avtomobilu v New York. Rad bi videl več ameriške pokrajine, kakor je pa mogoče skozi okno železniškega voza. Kakor veste, se vrne nazaj v Francijo.«

Clayton ni ničesar odgovoril. Iskal je primerne besede, da bi Jani Porter razodel nesrečo, ki je oba zadela. Kako bo pač učinkovalo to odkritje nanjo. Se bo še hotela omožiti z njim, ko izve, da je le navadni mr. Clayton, ne pa dosedanjí dostojanstvenik lord Greytoste? Naenkrat se je zavedel strašne žrtve, ki jo mora eden od njiju zdaj doživeti. Potem se je vpraševal: Bo Tarzan tiral svoje imetje? Opiči človek je vendar poznal vsebino brzojavke, predno je dejal, da ne pozna svojega očeta. Priznal je, da je opica Kala njegova mati. Je storil to iz ljubezni do Jane Porter?

Moralo je pač biti tako, ker ni bilo mogoče drugače razlagati njegovega obnašanja. Torej se ni hotel poslužiti dokazov, ki jih je imel v rokah. Iz tega je bilo razvidno, da ne bo nikdar reflektiral na pravice svojega rojstva.

Edino oglas

kar bo dalo kaj uspeha Vaši razstavi na Ljubljanskem velesejmu je

katerega še pravočasno prijavite upravi

„Nar. Dnevnika“

Popolnoma varno naložite denar v Ljubljansko posojilnico,

r. z. o. z.

ki posluje v novopreurejenih prostorih v Ljubljani, Mestni trg šte. 6.

Hranilne vloge in vloge na tek. račun obrestuje po 8% do 10%, ter jih izplačuje takoj brez odpovedi. Večje vloge z odpovednim rokom obrestuje tudi višje po dogovoru.

Posojila daje le proti popolni varnosti proti vknjižbi na hiše in posestva ter proti poroštvu. Daje tudi trgovske kredite ter sprejema ceslje in inkaso faktur.

Kruševačka tvornica mila „Merima“

Djurković, Ristić & Komp.

Osnovana 1839.

Kruševac.

Obnovljena 1897.

Proizvaja 5 vagonov mila dnevno.

Naznanja P. P. da se udeleži na IV. Ljubljanskem Velesejmu

od 15. do 25. avgusta t. l. v paviljonu „E“ mesto št. 27.

Na sejmu so izloženi vzorci vse vrste našega mila radi pregleda in prejema naročb.

Pohištvo

vseh vrst, oprave za spalne sobe iz trdega in mehkega lesa, kakor za jedilne sobe, kuhinjske oprave, pisarne itd. priporočam po jako ugodnih cenah

Josip Andlovic, strojno mizarstvo

Karlovska cesta šte. 22.

ZALOGA POHISTVA.

Komenskega ulica šte. 28

0000000000

Stara tovarna nogavic in pletenin

Ustanovljena l. 1888 — Poštni predal 44 — Telefon 425

Varstvena znamka!

M. Franzl & sinovi

(Lastnik Feliks Franzl)

Ljubljana, Privoz št. 10

MALI OGLASI

Suhe gobe

kupuje Sever & Komp. Ljubljana, Wolfova ulica.

Beli damski filc-klobuki

došli. Cena od 180 Din višje. Minka Horvat, modistka, Ljubljana.

Proda se

dobro ohranjeno pohištvo za 1 sobo in kuhinjo. Ponudbe na upravo lista pod „Pohištvo“.

Mlinar

samski trezn in zanesljiv se sprejme takoj v stalno službo s plačo in vso oskrbo po dogovoru. Ponudbe je poslati na: VINKO TOMŠIČ, valjni mlin Vrhnika št. 338.

Kupi se

do 200m² zemlje na periferiji mesta. Ponudbe z navedbo cene na upravo lista pod „Dom“.

Sobo

s posebnim vzhodom išče gospodična s. l. ali 15. septembrom. Ponudbe na upravo lista pod „Mina“.

Prodaj.

Stiskalnica (prešo) za stiskanje grozda in sadja, srednje veliko, dobro ohranjeno. Ogleda se lahko vsak dan, Dolenjska c. 23 pri hišniku Krajsku. Pismene ponudbe je poslati do 28. t. m., upravnemu odboru dr. Oražnovskega doma (Univerza) Ljubljana.

Čitajte Celjani!

V brivnici Koštomaj, Prešernova ul. 19. Strizanje samo 5 — Din Istotam brusarna britve, giliet, škarij, kuh. nožev l. t. d.

Fran Koštomaj.

Kupi

se dobro ohranjen štedilnik. Ponudbe z navedbo cene na upravo lista pod „Štedilnik“.

Dobro

ohranjena stanovanjska baraka se kupi. Ponudbe na upravo lista pod „Takoj“.

Gospodična

z večletno pisarniško prakso sprejme žezurno delo v kaki pisarni eventualno tudi na dom. Cenene ponudbe prosil na upravo lista pod „Vesta“.

Motorno kolo

„Puch“ 5 ks. v dobrem stanju se vsled odpotovanja proda za 5200 Din. Jamski trg 198, Zelenka Jama, Ljubljana.

Za krojaško obrt

iščem lokal na prometnem kraju, ako mogoče s stanovanjem bilo na deželi ali v mestu. Ponudbe na Alojz Jager, krojač, Laško.

Trgovski pomočnik

izkušen v manufakturni in špecerijski stroki, vojašine prost, išče mesta za takoj, kjerkoli Gre event, tudi za potnika. Ponudbe pod „Pošten“ na upravo lista.

Na prodaj

2½ konjskih sil močan dinam. Rabilen samo 1 leto. Cena po dogovoru. Alojz Vrhovec, Zuzemberk.

Prodaj:

Parni kotel za nizki pritisk, pripraven za vsako manjšo industrijo ali obrt.

Parni stroj 45 HP.

Biljar znamke „Selfert“.

Voz (Kočija gumi kolosa) in brum ter

konjsko opremo.

Vse v dobrem stanju se ceno proda.

Natančneje se poizve pri portirju hotela „Slon“ Ljubljana.

Krojaškega pomočnika

za velika dela, s plačo po dogovoru, ter hrano in stanovanjem v hiši, sprejme takoj: Rudolf Ribezel, krojač, Dol pri Hrastniku.

Pletilni stroj

znamke „Mirija“, št. 6, za pavlo in volno, dobro ohranjen se ugodno proda. Na ogled in cena pri Angela Valter, Tržič št. 220.

Služkinja

boljša, mlajša, išče mesta pri boljši rodbini, (tudi z otroki). Ponudbe pod „Pridna in zvesta“ na upravo lista.

Trgovci

mlad, samostojen, žel znanja v svrhu ženitve, z gospodično, ki bi imela veselje do gostilne in nekaj premoženja. Hr. roga ponudbe s sliko pod „Srečna bodočnost“ na upravo lista.

Gospodična

prevzame proti nizkemu plačilu razna ročna dela. Ponudbe na upravo lista pod „Marija“.

Lepa kočija

takse prosta, se zelo po cenl proda. Na ogled in cena: Grajščina pri Sv. Duhu, Škofja Loka.

Gospodična

(stara 19. let) vesele narave, ki razpolaga z dopoldanskimi urah s prostimi časom, želi v svrhu zabave znanja s poštenim, inteligentnim gospodom, ki bi jo hotel krajočasiti. — Cenene ponudbe s sliko, ki se na zahtovo vrne, naj se pošljejo pod „Nagelček“ na upravo lista. Tajnost zanjena.

Otroški vozički

delki, Dvokolesa: novi mod. z dopolnilnimi deli za dvokolesa. Posamezni deli za dvokolesa. Predprodajalci in mehaniki nika.

Pravila, emailiranje in ponikliranje. „TRIBUNA“, F. B. L. t. nje.

varna dvokoles in otroških vozičkov, Ljubljana, Karlovska cesta št. 4.

Razstavnih paviljon „E“ št. 191.

OBLEKE

narejene največja izbira

samo v trgovini

O. BERNATOVIČ MESTNI TRG 5

FRAN REPIČ

SODARSKO PODJETJE

LJUBLJANA, Kolezijska ul. 18 (Trnovo)

Velesejem paviljon E 107, 108

OBJAVA

Celokupni krznarski ustroj, postojec v Beogradu, obskrbljen z dragim krznom in raznimi kožami, prodaja se iz slobodne roke skupno z vrvmi in orodjem. Za ceno in pogoje obrnite se na g. S. Adimovič, BEOGRAD, Kočina ulica št. 4.

**Naiboljši
nakup**

PAPIRJA IN LEPEŃKE

izvrši
tvornica
papirja,
servijetnega
in toaletnega
papirja ter
lepenke

I. Bonač,
Ljubljana, Čopova cesta št. 16.
Na Ljubljanskem velesejmu št. 63 in 641

„ELIN“
družba za električno industrijo z o. z.
LJUBLJANA - MARIBOR

Izvršuje vse elektr. stroje od najmanjših
do največjih agregatov

Dobavlja ves material, ki je potreben za
električne naprave in instalacije

Izdeluje elektr. centrale, za katere napravi
brezplačno načrte in troškovnike

Uvoz in prodaja različnega
inozemskega manufakturnega blaga

A. & E. SKABERNE

Mestni trg št. 10 Ljubljana Mestni trg št. 10

NA DEBELO IN DROBNO.

**Najcenejše nove in rabljene
pisalne stroje**

v specialni mehanični delavnici za popravo pisalnih
računskih, razmnoževalnih in kopirnih strojev.

Ludvik Baraga, Ljubljana,
Šelenburgova ulica 6./I.

Barvne trakove, karbon—Indigo papir ter vse druge
potrebščine. Pisarniška oprema vedno v zalogi.

Denite v juho in prikuhe
krepčilo hrane

— JUHAN —

Imate iz preprostih jedil izvrstno,
zdravo in redilno hrano.

Tvornica prvovrstnih igrač
M. Raunacher
Ljubljana, Poljanska cesta 13
Paviljon „E“ 92/b.

Prva žebljarska in železoobratna zadruga v Kropi in Kamni gorici

Brzjavke: Zadruga Kropa

Pisma: Žebljarska zadruga, Kropa (Slovenija)

Telefon interurban: Podnart 2

Žebli za železnice. Žebli za ladje, črni ali pocinkani. Žebli za zgradbe.
Žebli za čevlje. Spoike za odre in prage. Spoike za ladje in splave. Železne brane. Zobje za brane. Kijuke za podobe, zid itd.
Vijaki z maticami. Zakovice za tenderje, kotle in mostove. Vijačni čepi. Verige.

SUKNO

Gg. trgovcem! Z ozirom na ljublj. velesej sem nabavil za
jesensko in zimsko sezijo izredno množino
vsakovrstnega **SUKNA**

primerne za vse pokrajine Jugoslavije. — Cene so ugodne. — Izbira
velika in znano strokovno izbrane kvalitete pri trdki

J. GROBELNIK, LJUBLJANA, Mestni trg št. 22.

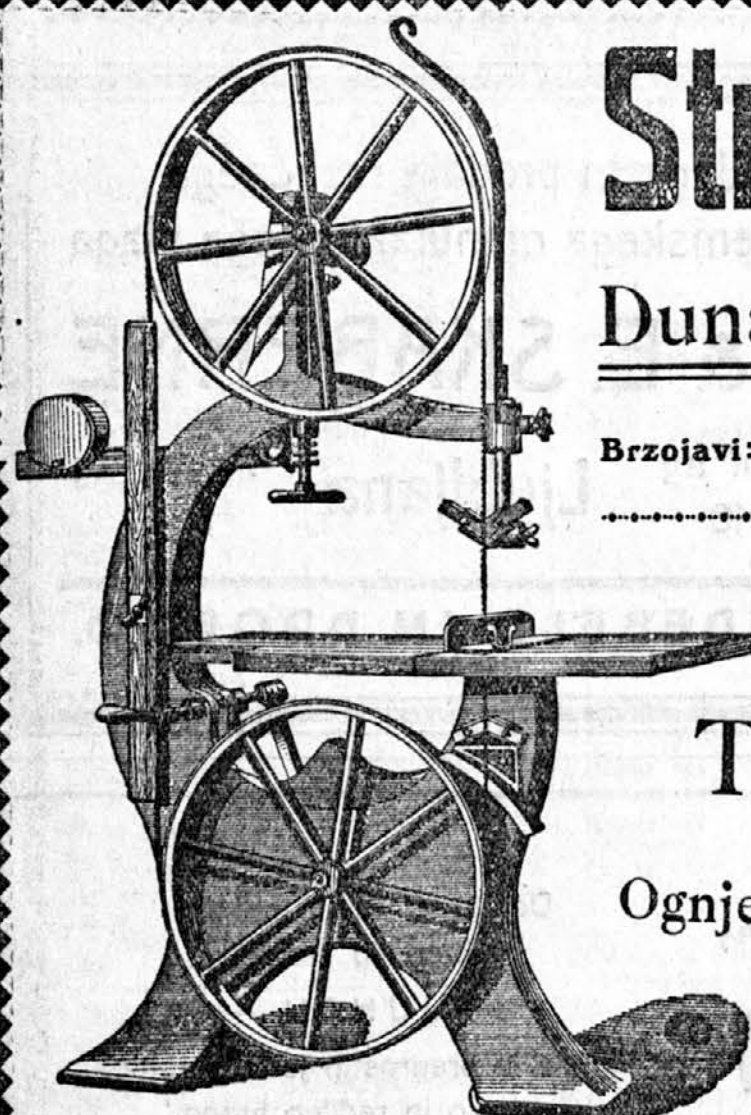
SUKNO

Portland-cementna tovarna delniška družba
Dovje v Mojstrani

priporoča

prima portland-cement

katerega izdeluje iz umetne zmesi krede in ilovice v
vedno enakomerni, predpise daleč presegajoči ka-
kovosti.

Strojne tovarne in livarne d.d.

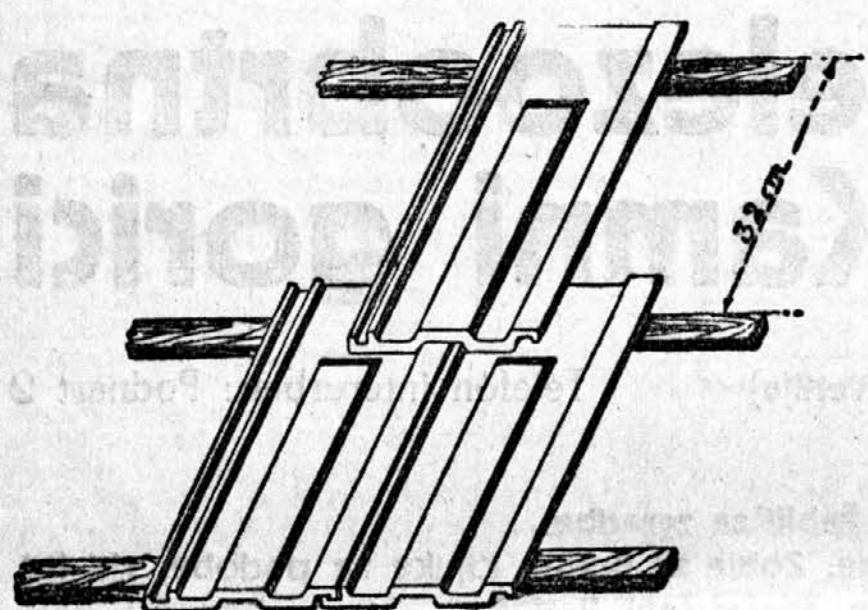
Dunajska cesta 35 **Ljubljana** Dunajska cesta 35

Brzojavi: „Stroj“ **Na velesojmu paviljon F** Telefon 142 in 230

Stroji za obdelovanje lesa — Turbine
Transmisije in železne konstrukcije

Ognjegasne potrebščine **ZVONOVI** Sesalke — Armature

Železolivarna — Kovinolivarna

Opozarjamo na naš paviljon
na velesojmu!

Najcenejše strešno kritje!

ZDRUŽENE OPEKARNE D. D. LJUBLJANA
Miklošičeva cesta 13

preje **VIDIC-KNEZ** tovarne na Viču in Brdu nudijo v poljubni množini,
tako dobavno, najboljše preizkušene modele strešnikov, z eno ali dvema,
zarezama, kakor tudi bobrovcev (biber) in

--:- zidno opeko -:-

Na željo se pošlje takoj popis in ponudba!

Ustanovljeno leta 1874.

JUGOSLOVANSKA INDUSTRIJA OLJA IN BARV

(Industrie Yougoslave de Huiles & Couleurs)
d. d.

DOL PRI LJUBLJANI (Slovenija)

proizvaja vsakovrstne zemeljske, pigmentne in kemične barve od
najnavadnejše do najfinejše vrste

Paviljon E, koja 29-30